

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ VILNIAUS PATAISOS NAMUS

2019-12-05 Nr. 4D-2019/1-1184
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigoje tiriamas X (toliau vadinama ir – Pareiškėjas) skundas dėl Vilniaus pataisos namų (toliau vadinama ir – Vilniaus PN) pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su jo laikymo sąlygomis.

2. Pareiškėjas skunde nurodė:

2.1. 2019-09-14 apie 20.00 val. į kamerą atėjo pareigūnai patikrinti, kiek jis turi pagalvių ir pledų. Paažiškėjus, kad turi du pledus, pareigūnai vieną paėmė, nes pagal teisės aktų reikalavimus galima turėti tik vieną pledą. Pareiškėjas nurodo, kad prašė palikti jam antrą pledą, nes naktys labai šaltos ir kameroje nėra vieno lango, tačiau į prašymus nebuvo atsižvelgta.

2.2. Naktį pragulėjęs be antro pledo ir šiltesnės antklodės sušalo ir susirgo. Per rytinį patikrinimą pamatė, kad iš jo paimtas pledas visą naktį buvo laikomas padėtas prie kameros durų, nors jis tą naktį ne kartą prašė šiltesnio apklotu. Pareiškėjas dėl tokių pareigūnų veiksmų pradėjo bado akciją.

2.3. Suimtiesiems kameroje nėra galimybių žiūrėti televizorių, nes nėra antenų.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo ištirti jo skundo aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Nustatytos tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2019-10-16 raštu Nr. 4D-2019/1-1184/3D-2511 kreipėsi į Vilniaus PN administraciją, prašydamas paaiškinti skunde nurodytas aplinkybes.

Vilniaus PN administracija 2019-11-05 raštu Nr. 9-11727 informavo, kad:

4.1. „2019-09-14 iš X buvo paimtas antras, papildomas pledas. Siekiant patikrinti X skunde nurodytas aplinkybes buvo apklaustas pareigūnas, kuris atliko tarnybą suėmimo vykdymo korpuse, nuo 2019 m. rugsėjo 14 d. 7 val. 50 min. iki 2019 m. rugsėjo 15 d. 8 val. 20 min. Minėtas pareigūnas 2019-09-22 pateikė tarnybinį pranešimą Nr. 51-5250 [...], kuriame nurodė, kad 2019 m. rugsėjo 14 d., apie 18 val. 30 min., atliekant kratą suėmimo vykdymo korpuso pirmojo aukšto kameroje Nr. <...>, buvo rastas antras (papildomas) pledas, kuris buvo paimtas ir priduetas į

Materialinių vertybių sandėlių (pagal Asmeninių pinigų, vertybių ir daiktų priėmimo aktą Nr. 1326). Vadovaujantis Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2009 m. birželio 1 d. įsakymu Nr. 1R-172, 15 priedu, suimtieji kameroje gali turėti vieną vienarūšį daiktą iš Suimtiesiems leidžiamų įsigyti ir turėti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų sąrašo, todėl minėtas pledas buvo paimtas ir padėtas į Materialinių vertybių sandėlį. Minėta tvarka X buvo ir yra žinoma. Dėl paimto pledo X buvo įteiktas raštiškas atsakymas į 2019-09-20 pateiktą skundą“;

4.2. „Dėl langų X kameroje, pranešame, kad kameroje Nr. <...> buvo techniškai tvarkingi langai. Suimtasis teikė skundus dėl langų būklės, tačiau patikrinus kameroje Nr. <...> esančius langus, pažeidimų nebuvo nustatyta. Pridedame 2019-10-15 Vilniaus PN atsakymą Nr. 42-3078 į X 2019-09-17 skundą Nr. 29-2716“;

4.3. „Dėl sveikatos būklės, informuojame, kad X 2019-09-15 kreipėsi su prašymu į Vilniaus PN Sveikatos priežiūros skyrių. 2019-09-17, konsultacijos metu, X diagnozuotas <...>. Pateikti medicininės kortelės kopijos šiuo metu negalime, kadangi Medicininė asmens kortelė šiuo metu yra Kauno tardymo izoliatoriuje, kur kalinamas X“;

4.4. „Pranešame, kad 2019-09-15 minėtas asmuo atsisakė priimti maisto davinius. Suimtasis X žodžiu paaiškino, kad badauja, nes buvo paimtas jo pledas. 2019-09-17 X atsisakė paskelbto badavimo. Pridedame Vilniaus PN administracijos pranešimus adresuotus Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos Saugumo valdymo skyriui ir Generalinės prokuratūros Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo departamento prokurorui, dėl X badavimo pradžios (reg. 2019-09-17 Nr. 9-10221) ir badavimo nutraukimo (reg. 2019-09-18 Nr. 9-10277)“;

4.5. „Pranešame, kad šiuo metu galiojantys teisės aktai nenumato kabelinės televizijos įrengimo pataisos įstaigose. Kadangi Lietuvoje skaitmeniniam signalui glaudinti naudojamas H.264 (MPEG-4/AVC) standartas, norint žiūrėti lietuviškus kanalus Vilniaus PN, televizorius turi atitikti šiuos techninius parametrus.“

5. Vilniaus PN administracija pateikė atsakymo į Pareiškėjo 2019-09-20 skundą dėl paimto pledo kopiją. Atsakyme nurodoma:

5.1. „[...] siekiant patikrinti Jūsų skunde nurodytas aplinkybes buvo apklaustas pareigūnas, kuris atliko tarnybą suėmimo vykdymo korpusė, nuo 2019 m. rugsėjo 14 d. 7 val. 50 min. iki 2019 m. rugsėjo 15 d. 8 val. 20 min. Minėtas pareigūnas pateikė tarnybinį pranešimą, kuriame nurodė, kad 2019 m. rugsėjo 14 d., apie 18 val. 30 min., atliekant kratą suėmimo vykdymo korpuso pirmojo aukšto kameroje Nr. <...>, buvo rastas antras (papildomas) pledas, kuris buvo paimtas ir pridurtas į Materialinių vertybių sandėlį (pagal Asmeninių pinigų, vertybių ir daiktų priėmimo aktą Nr. 1326).

Pažymėtina, kad, vadovaujantis Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2009 m. birželio 1 d. įsakymu Nr. 1 R-172, 15 priedu, suimtieji kameroje gali turėti vieną vienarūšį daiktą iš Suimtiesiems leidžiamų įsigyti ir turėti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų sąrašo, todėl minėtas pledas buvo paimtas ir padėtas į Materialinių vertybių sandėlį“;

5.2. „Taip pat informuojame Jus, kad, įvertinus kameros būklę, iki lango sutvarkymo kameroje, Vilniaus PN administracija išdavė bei leido Jums turėti kameroje valdišką pledą.

Pažymėtina, kad skundo nagrinėjimo metu suėmimo vykdymo korpuso pirmojo aukšto kameroje Nr. <...> įrengtas langas buvo sutvarkytas ir šiuo metu yra tvarkingas.

Minėtas pareigūnas nurodė, kad tarnybos metu vadovaujasi 2019 m. birželio 10 d. Pataisos pareigūnų, kitų valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, etikos kodekso Nr. V-228 nuostatomis bei Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2009 m. birželio 1 d. įsakymu Nr. 1R-172 6 p. (tardymo izoliatorių darbuotojų ir suimtųjų tarpusavio santykiai grindžiami abipusės pagarbos principu) nuostatomis.“

6. Vilniaus PN administracija pateikė atsakymo į Pareiškėjo 2019-09-17 prašymą kopiją, kuriame nurodoma:

6.1. „[...] vadovaujantis „Laisvės atėmimo vietose laikomų asmenų materialinio buitinio aprūpinimo normomis“, patvirtintomis Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2016-04-20 įsakymu Nr. 1R-132 „Laisvės atėmimo vietose laikomų asmenų materialinio buitinio aprūpinimo tvarkos aprašas“ Vilniaus PN nuteistiesiems ir suimtiesiems vyrams yra išduodama: antklodė (1 vnt.), čiužinys (1 vnt.), pagalvė (1 vnt.), patalynės komplektas (paklodė, užvalkalai antklodei ir pagalvei) (2 kompl.), rankšluosčiai (2 vnt.).

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Viešųjų pirkimų įstatymu, patalynė perkama sudarius sutartį su tiekėjais, prieš tai atlikus viešųjų pirkimų procedūras.

Pažymėtina, kad galiojantys teisės aktai nenumato antklodžių išdavimo pagal sezoną, t. y. žiemai ar vasarai. Vilniaus PN administracija aprūpindama suimtuosius bei nuteistuosius minkštuoju miego inventoriumi bei patalyne nepažeidžia galiojančių teisės aktų reikalavimų.“

6.2. „Šiuo metu visose gyvenamosiose patalpose veikia šildymo sistema, todėl gyvenamosiose patalpose yra užtikrinamas Lietuvos higienos normos HN 134:2015 „Laisvės atėmimo vietų ir teritorinių policijos įstaigų areštinių sveikatos saugos reikalavimai“ (toliau – HN 134:2015) 16 p. nuostatų laikymasis, kuriame numatyta jog gyvenamųjų patalpų oro temperatūra turi būti ne žemesnė kaip 18 °C ir ne aukštesnė kaip 28 °C <...>.

Pranešame, kad buvo patikrinta Jūsų prašymuose minima kamera Nr. <...>, langas šioje kameroje yra tvarkingas.“

7. 2019-09-24 Seimo kontrolieriaus patarėjos vyko į Vilniaus PN patikrinti Pareiškėjo skunde nurodytas faktines aplinkybes. Patikrinimo metu buvo apžiūreta Pareiškėjo nurodyta kamera, kurioje langas jau buvo sutvarkytas.

Skundo tyrimui reikšmingi teisės aktai

8. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau vadinama ir – EŽTK) 3 straipsnis – „Niekas negali būti kankinamas, su niekuo neturi būti žiauriai, nežmoniška ar žeminant jo orumą elgiamasi, ar jis baudžiamas.“

9. Ministrų Komiteto rekomendacija šalims narėms Nr. R (2006)2 „Dėl Europos kalėjimų taisyklių“:

„18.1. Kaliniams skirtų patalpų, ypač miegamųjų, būklė turi užtikrinti pagarbą žmogaus orumui ir, kiek įmanoma privatumui, bei atitikti sveikatos ir higienos reikalavimus, turi būti skiriamas

tinkamas dėmesys klimato sąlygoms, ypač gyvenamos patalpos plotui, kubinei oro talpai, apšvietimui, šildymui ir ventiliacijai.“

10. Lietuvos Respublikos suėmimo vykdymo įstatymo:

44 straipsnis. Suimtųjų materialinis buitinis aprūpinimas – „1. Suimtiesiems užtikrinamos gyvenamųjų patalpų ir buitines sąlygas, atitinkančios Lietuvos Respublikos higienos normas. [...] 2. Kiekvienam suimtajam nemokamai suteikiama atskira miegamoji vieta ir patalynė. Suimtieji gali naudotis savo patalyne (išskyrus antklodę, čiužinį ir pagalvę), jeigu to pageidauja. 3. Suimtieji, kurie neturi savo drabužių ir avalynės, nemokamai aprūpinami drabužiais ir avalyne pagal sezoną. [...] 6. Suimtųjų mitybos ir materialinio aprūpinimo normas nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė arba jos įgaliota institucija“;

45 straipsnis. Suimtųjų sveikatos priežiūra – „1. Asmens sveikatos priežiūra tardymo izoliatoriuose organizuojama ir atliekama įstatymų nustatyta tvarka. Suimtiesiems turi būti užtikrintas tokios pat kokybės ir lygio gydymas kaip ir laisvėje esantiems asmenims. 2. Tardymo izoliatoriuose veikia asmens sveikatos priežiūros tarnybos. Šių tarnybų struktūrą ir darbo tvarką

nustato sveikatos apsaugos ir teisingumo ministrai“;

49 straipsnis. Pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas – „1. Tardymo izoliatorių pareigūnų veiksmai ir sprendimai skundžiami Bausmių vykdymo kodekso 183 straipsnyje nustatyta tvarka.“

11. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau vadinama – BVK):

183 straipsnis. Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. 3. Kalėjimų departamento direktoriaus veiksmai ir sprendimai per dvidešimt dienų nuo jų įteikimo gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui.“

12. Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo:

15 straipsnis – „Nacionalinis visuomenės sveikatos centras: 1. vykdo [...] laisvės atėmimo vietų, [...] valstybinę visuomenės sveikatos saugos kontrolę; [...]“

13. Tiesioginės valstybinės visuomenės sveikatos saugos kontrolės reglamento, patvirtinto Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. spalio 28 d. įsakymu Nr. V-946:

2 punktas – „Nacionalinis visuomenės sveikatos centras [...] vykdo kontrolę Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo 15 straipsnio 1, 2, 5, 7 ir 8 punktuose nurodytuose objektuose [...]“;

3 punktas – „Kontrolė apima [...] objektų patikrinimus [...]“;

39 punktas – „Grįžtamoji kontrolė vykdoma iš anksto neįspėjus, išskyrus atvejus, kuomet be išankstinio objekto informavimo neįmanoma įvertinti, ar pažeidimai pašalinti. Grįžtamoji kontrolė vykdoma ne vėliau kaip per mėnesį po patikrinimo akte nurodyto pažeidimų pašalinimo termino pabaigos, išskyrus atvejus, kuomet dėl objektyvių priežasčių negalima įvertinti, ar objektas pažeidimus pašalino“;

40 punktas – „Grįžtamoji kontrolė vykdoma atliekant patikrinimus, išskyrus atvejus, kai iš kontrolės institucijai raštu pateiktos ar pačios kontrolės institucijos turimos informacijos yra aišku, kad patikrinimo akte nurodyti pažeidimai yra pašalinti“;

65 punktas – „Kontrolės metu nustatčius visuomenės sveikatos saugą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimų, administracinė atsakomybė taikoma vadovaujantis Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso nuostatomis.“

14. Lietuvos higienos normoje HN 134:2015 „Laisvės atėmimo vietų ir teritorinių policijos įstaigų areštinių sveikatos saugos reikalavimai“, patvirtintoje Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2015 m. rugpjūčio 3 d. įsakymu Nr. V-908, nustatyta:

„12. Laisvės atėmimo vietos, policijos areštinės patalpos ir jose esantys įrenginiai (įranga) turi būti techniškai tvarkingi, įrengti ir prižiūrimi taip, kad juos naudojant būtų išvengta nelaimingų atsitikimų.

[...]

16. Gyvenamųjų patalpų oro temperatūra turi būti ne žemesnė kaip 18 °C ir ne aukštesnė kaip 28 °C, santykinė oro drėgmė – nuo 35 proc. iki 65 proc., oro judėjimo greitis šiltuoju metų laikotarpiu – 0,15–0,25 m/s, šaltuoju metų laikotarpiu – 0,05–0,15 m/s; prausyklose, dušuose, persirengimo kambariuose naudojimosi šiomis patalpomis dieną oro temperatūra turi būti ne

žemesnė kaip 20°C.

17. Turi būti sudaryta galimybė išvėdinti gyvenamąsias patalpas. Gyvenamosios patalpos vėdinamos per langus, išskyrus patalpas, kuriose veikia mechaninė patalpų vėdinimo ar kondicionavimo sistema.“

15. Laisvės atėmimo vietose laikomų asmenų materialinio buitinio aprūpinimo tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. birželio 9 d. įsakymu Nr. 1R-139, numatyta:

„3. Suimtajam (nuteistajam) atvykus į laisvės atėmimo vietą, jam nemokamai išduodamas čiužinys, pagalvė ir antklodė, jei suimtasis (nuteistasis) neturi nuosavos patalynės, jam papildomai išduodama paklodė, užvalkalas pagalvei ir užvalkalas antklodei.“

16. Laisvės atėmimo vietose laikomų asmenų materialinio buitinio aprūpinimo tvarkos aprašo 1 priedas:

„LAISVĖS ATĖMIMO VIETOSE LAIKOMŲ ASMENŲ MATERIALINIO BUITINIO APRŪPINIMO NORMOS

[...]

Pavadinimas	Mato vnt.	Kiekis asmeniui (vnt.)		Dėvėjimo arba naudojimo laikas (metais)
		Vyriai	Moteriai	
Patalynė				
Antklodė	vnt.	1	1	3*
Čiužinys	vnt.	1	1	4*
Pagalvė	vnt.	1	1	2*
Patalynės komplektas (paklodė, užvalkalai antklodei ir pagalvei)	kompl.	2**	2**	1
Rankšluostis	vnt.	2	2	1

[...].“

17. Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2009 m. birželio 1 d. įsakymu Nr. 1R-172, numatyta:

„104. Suimtiesiems skirtos patalpos, ypač miegamosios, turi atitikti sveikatos ir higienos reikalavimus. Turi būti skiriamas ypatingas dėmesys klimato sąlygoms, ypač kubinei oro talpai, reikiamam vietos plotui, apšvietimui, šildymui ir vėdinimui.

105. Tardymo izoliatorių personalas, lankytojai ir suimtieji privalo griežtai laikytis higienos ir priešepideminių taisyklių. Kiekvienam suimtajam tardymo izoliatoriuje turi būti lengvai prieinama būtinoji higienos ir visuomenės sveikatos saugos informacija.

[...]

133. Suimtajam rašytiniu pareiškimu paskelbus apie badavimą, tardymo izoliatoriaus direktorius arba jo pavaduotojas, o poilsio ir švenčių dienomis – ir tardymo izoliatoriaus įgaliotas pareigūnas, per 12 valandų privalo asmeniškai pasikalbėti su badaujančiuoju, išsiaiškinti badavimo priežastis ir apie tai raštu pranešti ikiteisminiam tyrimui vadovaujančiam ar jį atliekančiam prokurorui arba teismui, kurio žinioje yra byla, ir Kalėjų departamento direktoriui. Paaškęjus, kad badaujančio suimtojo reikalavimai ar pretenzijos yra pagrįstos ir teisėtos, tardymo izoliatoriaus direktorius imasi neatidėliotinių priemonių šiems reikalavimams ar pretenzijoms patenkinti.

134. Tardymo izoliatoriaus administracija per tris dienas nuo suimtojo badavimo pradžios patikrina suimtojo sveikatos būklę. Jeigu badavimas nėra psichikos ligos padarinys, administracija kartu su psichologijos specialistu dar kartą privalo supažindinti badaujantį suimtąjį su galimais padariniais jo sveikatai ir pasiūlyti atsisakyti badauti. Badaujantis suimtasis, kuris ir toliau atsisako valgyti, pagal motyvuotą tardymo izoliatoriaus direktoriaus arba jį pavaduojančio pareigūno

nutarimą (34 priedas), esant galimybėms, laikomas atskirai nuo kitų suimtųjų.

135. Ilgiau kaip tris dienas badaujantį suimtąjį apžiūri sveikatos priežiūros specialistas, kuris duomenis apie suimtojo sveikatos būklę įrašo asmens sveikatos istorijoje (ambulatorinėje kortelėje). Asmens sveikatos priežiūros paslaugos badujančiam suimtajam teikiamos teisės aktų nustatyta tvarka.

135¹. Paskelbusiam badavimą suimtajam maistas negaminamas. Jeigu dėl objektyvių priežasčių negalima užtikrinti nustojusio badauti suimtojo maitinimo pagal valgiaraštį, jam išduodamas sausas davinys. Maitinimas pagal valgiaraštį nustojusiam badauti suimtajam turi būti užtikrinamas ne vėliau kaip praėjus vienai parai po to, kai suimtas apie badavimo nutraukimą raštu informuoja tardymo izoliatoriaus administraciją.

136. Suimtajam nustojus badauti, jį apžiūri medicinos specialistas ir pateikia rekomendacijas dėl maitinimosi, informuojamas Kalėjimų departamentas, o šių Taisyklių 134 punkte nurodytas nutarimas įsegamas į suimtojo asmens bylą.

137. Badujančio suimtojo medicininiai dokumentai pildomi teisės aktų nustatyta tvarka.“

18. Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių 15 priedas:

„SUIMTIESIEMS LEIDŽIAMŲ ĮSIGYTI IR TURĖTI MAISTO PRODUKTŲ, BŪTINIAUSIŲ REIKMENŲ IR KITŲ DAIKTŲ SĄRAŠAS

[...]

Eil. Nr.	Daikto pavadinimas	Pastabos
4.12.	Patalynė (paklodė, užvalkalai pagalvei ir antklodei)	2 komplektai
5.	Elektros prietaisai:	
5.1.	Televizorius	Leidžiama turėti televizoriaus priedėlius antžeminei televizijai, jeigu suimtieji juos įsigijo iki 2016 m. balandžio 1 d.
5.2.	Nešiojamasis kompiuteris arba kompiuterinių žaidimų aparatas	Leidžiama turėti stacionarius kompiuterius, jeigu suimtieji juos įsigijo iki 2016 m. balandžio 1 d.
5.3.	Vaizdo leistuvai	
5.4.	Radijo imtuvai arba garso grotuvai	

[...].“

Tyrimui reikšminga teismų praktika

19. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2013 m. lapkričio 18 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A 261-1802/2013 nurodė: „Priešingai, tam tikrais atvejais nuteistajam reikalinga papildoma apsauga dėl jo padėties pažeidžiamumo ir dėl to, kad valstybė dėl šio asmens prisiima atsakomybę. Šiame kontekste Konvencijos 3 straipsnis (niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas) nustato valstybės institucijoms pozityvią pareigą užtikrinti, kad asmens kalinimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalinimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė. Valstybė turi garantuoti, kad kalinami asmenys būtų laikomi sąlygomis, kurios užtikrina, kad jų orumas būtų gerbiamas, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukeltų šiems asmenims didesnių ir

intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami asmeniui būnant kalinamu (žr. pvz., EŽTT 2000 m. spalio 26 d. sprendimą byloje K. prieš Lenkiją, pareiškimo Nr. 30210/96; 2002 m. liepos 15 d. sprendimą byloje K. prieš Rusiją, pareiškimo Nr. 47095/99; 2003 m. vasario 4 d. sprendimas byloje V. prieš Nyderlandų Karalystę, pareiškimo Nr. 50901/99; 2009 m. spalio 22 d. sprendimą byloje N. prieš Lenkiją, pareiškimo Nr. 17599/05, 131 paragrafas). Taigi, iš valstybės yra reikalaujama, neatsižvelgiant į jos logistinius bei finansinius sunkumus, organizuoti kalinimo įstaigų sistemą tokiu būdu, kad būtų gerbiamas žmogaus orumas (žr., pvz., EŽTT 2008 m. kovo 27 d. sprendimą byloje C. prieš Rusiją, pareiškimo Nr. 63955/00, 31 paragrafas; 2007 m. gegužės 10 d. sprendimą byloje B. prieš Rusiją, pareiškimo Nr. 106/02, 37 paragrafas).“

Tyrimo išvados

20. Pareiškėjas skunde nurodė, kad pareigūnai paėmė iš jo antrą pledą, todėl jam buvo šalta miegoti.

Skundo tyrimo metu buvo nustatyta, kad 2019 m. rugsėjo 14 d., apie 18 val. 30 min., atliekant kratą suėmimo vykdymo korpuso pirmojo aukšto kameroje Nr. <...>, buvo rastas antras (papildomas) pledas, kuris buvo paimtas ir atiduotas į Materialinių vertybių sandėlį.

Vilniaus PN administracija paaiškino, kad, vadovaujantis Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių 15 priedu, suimtieji kameroje gali turėti vieną vienarūšį daiktą iš Suimtiesiems leidžiamų įsigyti ir turėti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų sąrašo, todėl minėtas pledas buvo paimtas ir padėtas į Materialinių vertybių sandėlį.

Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklėse ir Laisvės atėmimo vietose laikomų asmenų materialinio buitinio aprūpinimo tvarkoje numatyta, kad suimtieji gali turėti vieną antklodę, vieną pagalvę, du komplektus patalynės, du rankšluosčius.

Kaip nustatyta tyrimo metu, be to, ir nurodė pats Pareiškėjas, jis turėjo du pledus, todėl, vadovaujantis teisės aktų nuostatomis, antras pledas buvo paimtas.

21. Pareiškėjas Seimo kontrolieriui taip pat skundėsi, kad kameroje netvarkingas langas, todėl šalta ir, neturėdamas antro pledo, naktį jis sušalo bei susirgo.

Vilniaus patalpos namų administracija, teikdama informaciją Seimo kontrolieriui, nurodė, kad tiek kameroje, kurioje buvo laikomas Pareiškėjas, tiek kitose kameroje langai yra tvarkingi, įstaigos patalpos yra šildomos ir užtikrinama teisės aktuose numatyta reikiama patalpų temperatūra.

Tačiau, iš Vilniaus PN atsakymo į Pareiškėjo 2019-09-20 skundą turinio paaiškėjo, kad langas kameroje Nr. <...> prieš jam parašant skundą buvo netvarkingas, Pareiškėjui pasiskundus langas buvo sutvarkytas. Šias aplinkybes patvirtino tiek pats Pareiškėjas, tiek ir Vilniaus PN administracija Seimo kontrolieriaus patarėjų vizito Vilniaus PN metu (2019-09-24).

Iš minėto Vilniaus PN atsakymo Pareiškėjui turinio taip pat paaiškėjo, kad, kol langas nebuvo sutvarkytas, Pareiškėjui visgi buvo išduotas papildomas pledas.

22. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad dėl sveikatos būklės 2019-09-15 Pareiškėjas kreipėsi su prašymu į Vilniaus PN Sveikatos priežiūros skyrių. 2019-09-17 konsultacijos metu Pareiškėjui buvo diagnozuotas <...>.

23. Europos kalėjimų taisyklėse numatyta, kad kaliniams skirtų patalpų, ypač miegamųjų, būklė turi užtikrinti pagarbą žmogaus orumui ir, kiek įmanoma, privatumui bei atitikti sveikatos ir higienos reikalavimus, turi būti skiriamas tinkamas dėmesys klimato sąlygoms, ypač gyvenamosios patalpos plotui, kubinei oro talpai, apšvietimui, šildymui ir ventiliacijai.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo jurisprudencijoje akcentavo, jog asmenys turi būti kalinami tokiomis sąlygomis, jog nebūtų pažeidžiamos jų fundamentalios teisės, nustatytos Konstitucijoje bei Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje. Nagrinėdamas bylas dėl nuteistųjų kalinimo sąlygų šis teismas nuosekliai remiasi EŽTT praktika

bei nurodo, jog valstybės institucijos turi pozityvią pareigą užtikrinti, kad asmens kalinimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalinimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė. Valstybė turi garantuoti, kad kalinami asmenys būtų laikomi sąlygomis, kurios užtikrina, kad jų orumas būtų gerbiamas, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukeltų šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami asmeniui būnant kalinamu (šios pažymos 19 punktas).

24. Įvertinus tyrimo metu nustatytas aplinkybes dėl netvarkingo lango Pareiškėjo nurodytoje kameroje, darytina išvada, kad Vilniaus PN administracija neužtikrino tinkamų kalinimo sąlygų, nes:

- atšalus orams ir laiku nesutvarkius langų kameroje nebuvo užtikrinama reikiama patalpų temperatūra;
- formaliai vadovaujantis teisės aktų nuostatomis ir paimant papildomą pledą, neatsižvelgus į realią patalpų temperatūrą, Pareiškėjo laikymo sąlygos buvo dar pablogintos;
- galimai dėl per žemos patalpų temperatūros Pareiškėjas <...>.

Todėl Pareiškėjo skundo aplinkybės dėl galimai netinkamų laikymo sąlygų pripažintinos pagrįstomis.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad Vilniaus PN administracija, teikdama Seimo kontrolieriui informaciją, neišsamiai atsakė į užduotus klausimus apie įstaigos langų būklę Pareiškėjo skundžiamu laikotarpiu.

25. Pareiškėjas skunde Seimo kontrolieriui nurodė, kad dėl pareigūnų veiksmų, kai buvo paimtas pledas, jis pradėjo badauti.

Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių 133 punkte numatyta, kad, suimtajam rašytiniu pareiškimu paskelbus apie badavimą, tardymo izoliatoriaus direktorius arba jo pavaduotojas, o poilsio ir švenčių dienomis – ir tardymo izoliatoriaus įgaliotas pareigūnas, per 12 valandų privalo asmeniškai pasikalbėti su badaujančiuoju, išsiaiškinti badavimo priežastis ir apie tai raštu pranešti ikiteisminiam tyrimui vadovaujančiam ar jį atliekančiam prokurorui arba teismui, kurio žinioje yra byla, ir Kalėjimų departamento direktoriui. Paaiškėjus, kad badaujančio suimtojo reikalavimai ar pretenzijos yra pagrįstos ir teisėtos, tardymo izoliatoriaus direktorius imasi neatidėliotinių priemonių šiems reikalavimams ar pretenzijoms patenkinti.

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas 2019-09-15 atsisakė priimti maisto davinius. Suimtas žodžiu paaiškino, kad badauja, nes buvo paimtas jo pledas. Badavimo priežastis su Pareiškėju aiškinosi įgaliotas pareigūnas, apie paskelbtą badavimą buvo informuotas Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir Generalinė prokuratūra. 2019-09-17 Pareiškėjas atsisakė paskelbto badavimo.

26. Pareiškėjas skundėsi ir dėl to, kad Vilniaus PN neveikia kabelinė televizija.

Skundo tyrimo metu Vilniaus PN administracija paaiškino, kad kabelinės televizijos įrengimas nenumatytas teisės aktuose, tačiau galima žiūrėti lietuviškus televizijos kanalus. Seimo kontrolieriaus patarėjų vizito Vilniaus PN metu, Pareiškėjo kameroje buvo įjungtas televizorius ir rodė vieną iš programų.

27. Įvertinus tyrimo metu nustatytas aplinkybes, darytina išvada, kad pledas iš Pareiškėjo buvo paimtas vadovaujantis teisės aktų nuostatomis, televizorius patikrinimo metu rodė vieną iš programų; Pareiškėjui paskelbus badavimą, Vilniaus PN pareigūnai nedelsdami ėmėsi veiksmų ir išsiaiškino badavimo priežastis, apie badavimą pranešė atsakingoms institucijoms, todėl Pareiškėjo skundas dėl pirmiau nurodytų aplinkybių atmestinas.

Tačiau Pareiškėjo skundo aplinkybės dėl galimai netinkamų Vilniaus PN administracijos

veiksmų neužtikrinant tinkamų laikymo sąlygų, t. y. laiku nesutvarkant langų, tyrimo metu buvo patvirtintos ir skundas dėl šių aplinkybių pripažįstamas pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAI

28. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X skundą dėl Vilniaus pataisos namų pareigūnų veiksmų (neveikimo) (dalį dėl pledo paėmimo, badavimo, kabelinės televizijos) atmesti.

29. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X skundo dėl Vilniaus pataisos namų pareigūnų veiksmų (neveikimo) dalį, susijusią su jo laikymo sąlygomis, pripažinti pagrįsta.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

30. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 17 punktu, Vilniaus pataisos namų direktoriui rekomenduoja:

30.1. užtikrinti tinkamas laikymo sąlygas, ypač atsižvelgiant į staigius klimato pokyčius, visiems įstaigoje kalinamiems asmenims;

30.2. imtis priemonių, kad Seimo kontrolieriui būtų teikiama išsami informacija, atsakant į visus užduotus klausimus.

31. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) nagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas